

ПОСЕТА НА ДОМОТ НА СТЕРЈО СПАСЕ ВО ГЛАВНИОТ ГРАД НА АЛБАНИЈА – ТИРАНА

ДЕЛ ОД АЛБАНИЈА ВО КНИГАТА „СВЕТОТ НА ДЛАНКА” НА СЛАВЕ КАТИН

Беше работен ден кога ја преминавме македонско – албанската граница кај Кафасан и тргнавме по патот за Тирана, главниот град на Република Албанија кој се наоѓа во средишниот дел од земјата. Населбата била основана во 1614 година од страна на Сулејман паша, а главен град на Албанија станал во 1920 година. Патувањето беше интересно, бидејќи авторот на овие редови како секретар на Здружението на новинарите на Македонија, заедно со група новинари од бројни медиуми од Македонија за прв пат се најдоа на почвата на таа блиска, а сепак, далечна земја. Целта на нашето патување во Албанија беше посета на Тирана, Корча и Мала Преспа.

При нашата посета во Албанија бевме информирани дека реалниот број на етнички Македонци во таа соседна земја е оценет на околу 200.000 лица. Притоа треба да се потенцира дека Македонците во Албанија имаат поголема слобода и човекови права од Македонците во Грција и Бугарија, меѓутоа, сепак сè уште постојат бројни прекршувања на човековите права. Албанија го признава статусот на македонското етничко малцинство. Уште од 1945 година во Мала Преспа започнала настава на мајчин македонски јазик во основното образование до петто одделение, образование за кое биле издадени учебници од страна на државата.

Се очекува дека правото на настава на својот мајчин јазик, во согласност со меѓународните стандарди, исто така, да биде продолжено со учениците од македонска етничка припадност и во другите делови на Албанија. Тоа значи дека Албанија во согласност со договорите за соработка во областа на образованието потпишани пред повеќе години се обврзува да воведат настава на македонски јазик во средното и во високото образование, односно на факултет.

Треба да се нагласи дека Македонците во Албанија имаат неколку организирани и активни здруженија и партијата „Македонска алијанса“, но можностите за политичка

активност се мали, бидејќи државата не дава финансиска поддршка на нивните организации. Уште од 1993 година започнало да излегува првото периодично списание на македонски јазик, „Мир“, а потоа „Преспа“и други, а има радио и телевизиска програма и на македонски јазик.

Писателот Стерјо Спасе

Меѓутоа, исто така, треба да се потенцира дека позицијата на етничките Македонци во Албанија е далеку од онаа на етничките Албанци во Македонија. Додека во Македонија етничките Албанци се и министри и пратеници во Собранието и нивната голема партија е коалициски владин партнер, Македонците во Албанија сè уште немаат можности за вистинско политичко учество.

При нашата посета на Тирана бевме сместени во хотелот „Еуропарк“ во центарот на градот и тргнавме да го видиме тој за нас непознат град и свет. Се чинеше дека во тој кус период не можевме многу да видиме. Но, во сеќавање ни остана средбата со едно македонско семејство. Имено, во Тирана го посетивме домот на семејството на познатиот и признат писател Стерјо Спасе, во чиј дом бевме примени со љубов и топлина, со македонско гостопримство.

Инаку, Стерјо Спасе е еден од најпознатите романиери во Албанија. Тој е од македонско потекло и е роден во 1914 година во селото Глобочени, Општина Пустец, Мала Преспа. Се школувал во Корча и Елбасан, потоа студирал педагогија во Флоренца во Италија, а магистрирал во поранешниот Советски Сојуз. По Втората светска војна работел како книжевен критичар, а пишувал за бројни албански списанија. Починал во Тирана во 1989 година.

Стерјо Спасе ја започнал својата писателска кариера кога бил наставник во селското училиште во Дервичане во близината на Гирокастро. Тој е автор на дванаесетина позначајни романи на албански јазик. Романот „Тие не беа сами“ („Ata nuk ishin vetëm“) (1952) на Стерјо Спасе е објавен и на македонски јазик во 1989 година во превод на познатиот учител во Мала Преспа, Никола Беровски. Исто така, Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ и Институтот за национална историја од Скопје, го објавија на македонски јазик делото на Стерјо Спасе под наслов „Македонски народни песни од Мала Преспа“ (1992), што го подготви д-р Благој Стоичовски.

Посетивме и бројни други културно-историски споменици од минатите времиња кои зборуваат за животот, постигнувањата, тагата... Ја видовме и православната црква во центарот на Тирана и кварталот на луѓето од власта кои се школувале по светот, а го оставиле својот народ во мрак.

При нашата посета во Тирана ги потврдивме нашите податоци дека Македонците се едно од малцинствата во Албанија кои претежно живеат покрај албанско-македонската граница во Мала Преспа, Голо Брдо и Гора, а ги има и во Корча (Горица), Елбасан, Драч, Тирана и други места. Така, во областа Голо Брдо во 1924 година, дванаесет години по формирањето на Албанија, била поделена меѓу тогашна Југославија и Албанија.

Играорки од Голо Брдо

Во Албанија областа Голо Брдо територијално е поделена на три општини: Требишта, Острени и Стебљево, со 16 села чисто македонски. Во општините Острени и Требишта живеат исклучително само Македонци, а во Општина Стебљево населението е етнички мешано и Македонци и Албанци. Во областа, пак, Долно Поле, по на север од Голо Брдо во Општината Маќеларе останати се само три македонски села и тоа Горно Крчиште, Долно Крчиште и Ербеле, кои во 1924 година Албанија ги добила од тогашна Југославија во размената на територии по граничната линија.

Инаку, Македонците муслимани се етнички Македонци кој зборуваат македонски јазик и се познати под повеќе различни имиња. Македонците муслимани живеат во Република Македонија, во Албанија, на Косово, во Турција и на други места.

Македонците со исламска вероисповед се мнозинство и во македонските етнички територии надвор од границите на Република Македонија, особено во областите Гора во Албанија и Косово и во Голо Брдо во Албанија. Поради тоа што овие луѓе се Македонци, нивните здруженија и организации постојано апелираат да се престане со

употребата на разните имиња (кои често имаат погрдно значење) и за нив да се користи само името Македонци бидејќи тоа и се.

Главна карактеристика за сите нив е што го зборуваат македонски јазик во дијалектна форма според регионот во кој живеат. Но сепак поради различноста на регионите во кои живеат секоја група има задржано свои специфични етнолошки и други карактеристики.

Првите податоци за исламизирањето во Македонија датираат од средината на XV век. Отпрвин примањето на исламот било доброволно и најчесто во ислам преминувале оние луѓе кои имале големи имоти и кои биле побогати со цел да ги зачуваат своите имоти и богатства од одземање од страна на Турците. Еден дел од Македонците христијани го примиле исламот со цел да ја задржат земјата и имотот и понатаму братски во задруги да ја обработуваат со своите роднини кои останале христијани. Подоцна имало и присилна исламизација, а денес, пак, се јавуваат нови форми на однародување на Македонците – муслимани од своето македонско ткиво, што се врши со големите националистичките апетити.

Денес Македонските муслимани од Гора (Горанци) во Косово официјално побараа да бидат вклучени во новиот предлог за уредувањето на Косово како посебна македонска национална заедница, со гарантирани пратенички места, со овозможено образование на мајчин македонски јазик и давање на културна автономија на областа Гора.

Голо Брдо, пак, е претежно планинска област во источниот дел на Република Албанија. Населението во овој регион е македонско, од кои мнозинството се со исламска вероисповед. Македонците од овој дел на Албанија се организирани во здружение наречено „Мир“. Тие се борат за добивање на своите човекови и национални права и имаат надеж и веруваат дека тоа ќе им се оствари во блиска иднина.

Во утринските часови ја напуштивме Тирана и тргнавме кон Корча и Мала Преспа. Беше убав и топол јунски ден кога пристигнавме во Корча, град којшто по многу нешта наликува на Битола. Тој е распространет на јужната страна на плодното Корчанско Поле. Во минатото, овој град бил еден од најзначајните трговски центри на тие балкански простори, со кој луѓето од Лерин, Битола, Охрид, Струга, Поградец, Костур, Ресен, Љубојно, Герман и од други места имале многу блиски и одлични трговски врски со заедничко живеење.

Денес градот Корча е административен и културен центар и еден од поубавите и позначајните поголеми градови во Албанија. Во него има неколку индустриски капацитети, меѓу кои, термоелектрана, фабрика за шеќер и фабрика за пиво, од кои и покрај тоа што некои од капацитетите се со стара технологија и со низок степен на продуктивност, сепак, претставуваат значаен дел на албанската индустрија.

Во Корча останавме една вечер во хотелот што се наоѓа во центарот на градот и претставува единствен туристички објект од таков вид. Таму се сретнавме со група Македонци кои чекале подолг период само да се видиме и да разговараме. Средбата беше блиска, пријателска, но трогателна.

Црква во Корча

Во Корча допатувавме на пладне. Го разгледавме градот и седнавме во една кафеана во центарот на градот. Таму бевме информирани дека има бројно македонско население кое зборува на својот дијалект. Исто така, во Корча има голем број православно население. Локалното радио од овој град емитува и програми на македонски јазик наменети за етничките Македонци од тој крај. Од 2010 година во Корча зрачи и локалната телевизија (ТВ Кристал) на македонски јазик, а е отворено и првото училиште на македонски јазик со поддршка од партијата Македонска алијанса. Од 2015 г. во градот се одржува и македонскиот фолклорен фестивал „Сонце“.

Пишува: СЛАВЕ КАТИН